

I 1972

häften för
KRITISKA STUDIER

Vetenskap och samhälle

Marxistisk rättsteori

Förklaringsmodeller i antropologi

Pris (inkl. moms.) 5:— Skr, 7:— Dkr, 6:— Nkr, 4:— FMk

Filosofisk förståelse — ett förslag

Analytiska filosofer har nu i bortåt ett halvt århundrade beskyllt företrädarna för andra filosofiska traditioner (Hegel, Husserl, Heidegger, Sartre osv.) för oklarhet, förvirring, meningslöshet och obegriplighet. Men var finns roten till den bristande förståelsen — hos de kritiserade filosoferna eller hos kritikerna själva?

Frågan aktualiseras av det sätt på vilket Roger Fjellström anmält den norske filosofen Hans Skjervheims nyutkomna artikelsamling *Deltagare och åskådare* (Bokförlaget Prisma/Föreningen Verdandi 1971) i Dagens Nyheter ("Snåriga me-

tafysiker lever upp i Norge", DN 26/1 1972)

Vad Skjervheims bok handlar om antyds av uppsatsrubrikerna: "Deltagare och åskådare", "Faktum och frihet", "Psykologin och människans självtolkning", "Sociologin som vetenskap: positiv eller kritisk disciplin?", "Den egna reflexionen och tolkningen av andra", "Pedagogikens meta-vetenskapliga problematik". Fjellström finner emellertid boken allmänt "oklar"; han efterlyser definitioner och argument och talar om "dålig filosofi", "dunkla idéer", "teoretisk slapp-

het" och "anti-intellektualism"; och faller sålunda in i den gamla obegriplighets-trallen

Det intressanta är nu att Skjervheim och hans gelikar inte i sin tur brukar finna sina kritiker obegripliga. De brukar tvärtom hålla med om att analytisk filosofi ofta är beundransvärt klar. Standardinvändningen mot analytisk filosofi är inte obegriplighet utan "bristande radikalitet", som bl.a. sägs yttra sig i bristande självförståelse. De analytiska filosoferna reflekterar inte in sig själva i sin filosofi, brukar det heta.

Situationen är alltså den att den ena parten inte förstår den andra, medan den andra förstår den första och t.o.m. gör anspråk på att förstå den bättre än den förstår sig själv. (Jfr. Skjervheim: "man blir transcendentalfilosof genom att börja förstå empirismen bättre än den förstår sig själv" (s. 79).)

Mitt förslag är i denna situation helt enkelt att man vänder på kuttingen: i stället för att söka efter grunderna till den kontinentala filosofins obegriplighet (enbart) i den kontinentala filosofin själv söker man efter drag i den analytiska filosofin som systematiskt hindrar dess utövare från att förstå vissa andra traditio-

ner.

Utgångspunkter för en sådan diagnos av varför vissa teman måste te sig oklara i ett analytiskt perspektiv kan man finna just i de för sin oklarhet anklagade traditionerna från Fichte och Hegel till Skjervheim och Habermas. Skjervheim påpekar exempelvis att positivister tenderar att sätta sig själva i åskådarposition. Genom att definiera sig själva som utomstående betraktare utestänger de sig själva från det som kan observeras och elimineras sålunda möjligheten av självreflexion. Uppslaget förefaller mig värt att följas upp mera i detalj.

Det finns åtskilliga andra inslag i den logiska empirismen och annan analytisk filosofi som förstärker denna tendens att utesluta sig själv ur reflexionen och generellt att fördunkla eller osynliggöra vissa teman (meningsteorierna, synen på sammanhang och växelverkan etc.). Ett närmare studium av vilka perspektivskapande och perspektivförvrängande effekter som olika filosofiska doktriner medför förefaller mig att vara ett fruktbart sätt att angripa fenomenet filosofisk oförståelse.

Tore Nordenstam